

НАЦИОНАЛНО ВЪНШНО ОЦЕНЯВАНЕ
ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА – VII клас, 17 юни 2019 година

ВАРИАНТ 1

ПЪРВА ЧАСТ (60 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 25. включително отбелязвайте в листа за отговори.

Прочетете текста и разгледайте таблицата, за да изпълните задачите от 1. до 16. включително.

Килимарството е вековна българска традиция, която е част от националната ни самобитност. В майсторски изработените килими обикновено е закодирана дълбока символика, а разнообразието от цветове винаги е създавало неповторима атмосфера в българските домове.

По българските земи килимарството достига своя разцвет през епохата на Възраждането. Двата основни килимарски центъра са градовете Котел и Чипровци, затова и технологията на тъкането е наречена *котленска*, съответно *чипровска*. Основата на килимите обикновено е била от вълна или от памук, а вътъканите нишки – вълнени. Първоначално обагрянето на вълнените нишки се е постигало с естествени багрила. Сред предпочитаните цветове са тъмносиният, аленочервеният, зеленият и черният, като във всеки отделен килим винаги преобладава само един от тях. В зависимост от трудността на елементите и на композицията една тъкачка е изтъкавала средно по два квадратни метра за един месец. И понеже един килим се е тъчал бавно, котленките са се групирани и са си помагали.

За разлика от днес в миналото не всички стаи са били застилани с килими. В най-богатите котленски домове килим е имало само в стаята, отредена за семейни тържества или за гости. Символиката, закодирана в чипровските килими, е древна и вероятно в корените ѝ се крият много магически и религиозни знаци. За чипровските килими и днес продължава да битува вярването, че служат не само за украса и за създаване на уют в дома, но и че носят на къщата и на нейните обитатели добра сполука.

Традицията на килимарското производство е жива и днес в България. Майстори в Котел и Чипровци продължават да тъкат килими по съответните традиционни технологии.

Вид килим	Характерни особености
Котленски	За котленската техника са характерни ажурите (дупчиците) по контура на вътъканите в килима фигури. Сред тези фигури се срещат изображения на вещи, използвани във всекидневието. Най-типични за котленските килими са стилизираните звезди с ченгелчета (<i>къдрави звезди</i>), а изображенията на пеперуди, птици, разцъфнали клончета са символ на пролетта и плодородието. <u>По този начин се разкрива постоянният стремеж на котленката към красивото.</u>
Чипровски	Характерни за чипровските килими са геометричните фигури, като всяка фигура има определена символика. Ромбът например се свързва с безкрайността и вечността. Чипровските килими са двулицеви, т.е. са еднакви и от двете страни, наред с това са и практични, защото са с гладка повърхност, а така върху тях се задържа минимално количество прах.

1. Текстът информира за:

- А) причината за появата на килимарството в България
- Б) традицията, свързана с килимарството в България
- В) разцвета на килимарството в съвременна България
- Г) основаването на два популярни града в България

2. В кой абзац на текста се дава информация за продължителността на изработване на килими?

- А) в първия абзац
- Б) във втория абзац
- В) в третия абзац
- Г) в четвъртия абзац

3. Кое твърдение е вярно за връзката между текста и таблицата?

- А) Текстът анализира информацията от таблицата.
- Б) Таблицата преповтаря информацията от текста.
- В) Текстът оспорва информацията от таблицата.
- Г) Таблицата допълва информацията от текста.

4. Кое твърдение НЕ се отнася за предназначението на килимите според текста?

- А) Използвани са за украса в българския дом.
- Б) Използвани са за застилане на гостни стаи.
- В) Подарявани са на гости при семейни тържества.
- Г) Приемани са за носител на благополучие в дома.

5. Таблицата НЕ дава информация за:

- А) палитрата от цветове за изобразяване на фигури върху чипровския килим
- Б) предимството на чипровския килим по отношение на практичността
- В) наличието на фигури върху котленския килим, свързани с ежедневието
- Г) символиката на изображения върху котленския килим, свързани с природата

6. Коя от изброените думи ще промени смисъла на подчертаното изречение в таблицата, ако се употреби вместо думата *постоянният*?

- А) неспирният
- Б) непрестанный
- В) неоснователният
- Г) непрекъснатият

7. В кой ред всички изброени думи, употребени в текста, са причастия?

- А) постигало, обикновено, вероятно
- Б) отредена, наречена, закодирана
- В) предпочитани, изработени, естествени
- Г) застилали, обитатели, образували

8. С кой израз може да се замени употребената в таблицата съюзна връзка *защото*, без да се промени смисълът на изречението?

- А) макар и да
- Б) въпреки че
- В) тъй като
- Г) поради което

Прочетете изречението и изпълнете задачите от 9. до 15. включително.

Символиката, закодирана в чипровските килими, е древна и вероятно в корените ѝ се крият много магически и религиозни знаци.

9. Какъв е видът на местоимението, употребено в изречението?

- А) лично местоимение
- Б) показателно местоимение
- В) притежателно местоимение
- Г) неопределително местоимение

10. Какъв е видът на изречението по състав?

- А) просто изречение
- Б) сложно съчинено изречение
- В) сложно съставно изречение
- Г) сложно смесено изречение

11. Каква неизменяема част на речта НЕ е употребена в изречението?

- А) съюз
- Б) междуметие
- В) предлог
- Г) наречие

12. В кой ред е посочена форма за минало неопределено време на глагола *се крият*?

- А) се криели
- Б) се криеха
- В) са се крили
- Г) щяха да се крият

13. Запишете в листа за отговори за какво служат двете запетаи, употребени в изречението.

14. Запишете в листа за отговори САМО еднородните части, употребени в изречението.

15. Преобразувайте подчертаната част в подчинено изречение и запишете САМО НЕГО в листа за отговори.

16. Разгледайте изображението, на което е представен мотив от килим. В листа за отговори запишете от кой вид килим е мотивът, както и един аргумент в подкрепа на Вашето твърдение.

17. В листа за отговори препишете текста, като поправите допуснатите 14 (четиринайсет) грешки – правописни, пунктуационни и при членуване.

Предпочитана и утричана бутилираната вода се налага като беспорен фаворит на световният пазар сред напитките. Тя е станала не разделна част от живота ни и е едно от най голямите потребителски явления на нашето савремие. Засилената ѝ употреба, се свързва с идеята за намаляване на консомацията на безалкохолните напитки, като следва да се отчете и факта, че е лесно приносима и достъпна в търгофската мрежа.

18. Какво Бай Ганьо счита за „по-практично“ по време на пътуването?

- А) Да разговаря с другите.
- Б) Да почете книга.
- В) Да дремне в купето.
- Г) Да разглежда пейзажи.

19. В коя творба представата за родното пространство се гради чрез назоваването на три реки и на три планини?

- А) „На прощаване в 1868 г.“
- Б) „Вятър ечи, Балкан стене“
- В) „Заточеници“
- Г) „Неразделни“

20. Кой цитат от Йовковата творба „По жицата“ разкрива психологическо преживяване?

- А) ...дебелите му мазолести пръсти трепереха, като свиваха цигарата.
- Б) ...лястовичките се разхвърчаваха, после пак се връщаха и кацаха...
- В) ...поясът му орфан, потурите – също. Беше бос.
- Г) ...ризата му беше само кръпки, едро и неумело шити...

21. Кое от твърденията НЕ е вярно за творбата „На прощаване в 1868 г.“?

- А) Река Дунав е граница не само между родината и „тази тежка чужбина“, но и между робството и свободата.
- Б) Лирическият герой не осъзнава какви страдания причинява на своята майка с житейския си избор.
- В) Бунтовникът няма колебания по отношение на житейския си избор – да поеме по пътя на борбата за свобода.
- Г) Лирическият герой вярва, че ако той загине в името на свободата, неговите братя ще продължат делото му.

22. Лирическият говорител в Славейковата творба „Неразделни“ е:

- А) свидетел на конфликта между двамата влюбени и техните родители
- Б) наблюдател на преживяванията на Иво и Калина
- В) съдник на извършения от двамата влюбени грех
- Г) посредник между тайната на влюбените и разкриването ѝ в песен

23. В кои две творби присъства художественият образ на змията?

- А) „Стани, стани, юнак балкански“, „По жицата“
- Б) „Вятър ечи, Балкан стене“, „По жътва“
- В) „Една българка“, „На прощаване в 1868 г.“
- Г) „По жицата“, „Опълченците на Шипка“

24. В листа за отговори срещу всяка буква в таблицата запишете заглавието на творба, изучена в VII клас, която се свързва със съответното понятие.

- А) ода
- Б) балада
- В) елегия
- Г) повед

25. Запишете в текст от 3 – 4 изречения какво внушават думите на Бай Ганьо:

Какво ще ѝ гледам на Виената, град като град...

Дидактическа задача: Прочетете текста и напишете подробен преразказ от името на момъка.

„Богатствата на момъка“, Георги Русафов

Живял някога в една далечна страна беден момък. Той бил строен като тополя, здрав като канара и силен като мечка, но с когото и да се срещнал, с когото и да заговорел, младият човек на всички се оплаквал:

– Ох, не е живот моето, а жива мъка – за всичко сам се трудя, парчето хлябец с пот на челото си изкарвам!... А колко хубаво би било, ако имах несметни богатства – цял ден щях да се излежавам, край мене от сутрин до вечер щяха да припкат пъргави слуги и слугини да ми прислужват! [...]

Една пролетна привечер, като се прибирал в колибата си, младият човек заварил там непознат старец с изнито лице и дълга до пояса брада.

– Кой си ти, дядо, и какво търсиш в сиромашкия ми дом? – викнал момъкът към стареца.

– Пътник отдалече съм, синко... – отвърнал тихо непознатият. – Видях отворена вратата на колибата ти и влязох вътре да ме нагости стопанинът с хляб и със студена водица, че съм капнал от дългия път!

– Сбъркал си вратата, дядо – намръщил се домакинът, като чул желанието на стареца. – Стопанинът на този дом е последният бедняк в този край!

И както правел всякога пред всеки срещнат човек, момъкът започнал и сега надълго да се оплаква от сиромашията си.

– Защо говориш, че си беден, синко? – прекъснал го по едно време благо старецът. – Както те гледам, ти си по-богат от най-богатия цар на света...

– Да не си дошъл да се подиграваш със сиромашията ми, старче! – настръхнал веднага момъкът. – За какво богатство ми говориш? Къде са ми дворците? Къде са ми кованите сандъци с жълтици, кожените торби с драгоценни камъни? Къде са ми слугите, слугините?... Не виждаш ли, че освен двете си очи, голите си ръце и босите крака нищо друго си нямам на тоя свят!

Вместо да му отговори, непознатият старец бръкнал в пазвата си, извадил оттам едно огледало, кимнал на момъка да се приближи към него и му поръчал:

– Погледни, синко, в това огледало – всичко, което видиш в него, само да пожелаеш, на минутата ще стане твое!...

Младият човек се подчинил мълчаливо, погледнал в огледалото и занемал от удивление пред гледката, която зърнал.

Най-напред видял голям дворец, златните кули на който се губели в облаците. След туй погледът му се зареял сред необятната градина, която заграждала от всички страни двореца. [...] И навред шетали като трудолюбиви мравки пъргави прислужници, подскачали млади прислужнички, нагиздени до една с дантели и копринени одежди...

– Нима наистина всичко това може да бъде мое? – погледнал накрая момъкът с недоверие към белобрадия старец.

– Да, синко, всичко, което зърна в моето вълшебно огледало, ще стане за вечни времена твое, ако в замяна ми дадеш само твоите млади очи... Съгласен ли си на такава размяна?

Преди да отговори, момъкът погледнал през прозореца навън, дето в туй време омаята на пролетния залез била превърнала цялата природа в хиляди пъти по-вълшебна картина от картината, която младият човек видял в чудодейното огледало на дядото...

„Ако си дам очите, вече никогата няма да зърна прелестта на гаснещия ден, нито чара на мъдрото утро... Ще прекарам целия си живот като къртица само в непрогледна нощ, във вечен мрак!“ – потръпнал [...] при тая мисъл момъкът.

И викнал буйно на стареца:

– Не, дядо, още сто дворци като този в огледалото ти да ми дадеш, пак не бих се лишил доброволно от очите си!...

– Е, щом са ти толкова скъпи очите, синко, дай ми тогава вместо тях силните си ръце и твой да е дворецът ведно с всичко в него и около него! – предложил му нова размяна белобрадият гостенин.

Но момъкът и сега се дръпнал като ужилен по-далече от стареца и викнал още по-буйно:

– Не, не!... Не си давам дори един пръст от ръцете, ако ще за него да ме направиш владетел и на хиляда дворци!

Същото се повторило и когато старецът му споменал да замени двореца от вълшебното огледало срещу стройните момкови крака... Накрая дядото погледнал ласкаво младия човек, усмихнал му се благо и рекъл:

– Видя ли какви несметни богатства притежаваш, синко, а ти се оплакваш, че си бил беден?!

Момъкът не отвърнал нищо. Но още на другия ден се хванал на работа, започнал да печели добри пари и вече никой не го чул да се оплаква от сиромашията си...